

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Europos kosmoso politika“

COM(2007) 212 galutinis

(2008/C 162/03)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. balandžio 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Europos kosmoso politika“

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. sausio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Joost van Iersel**.

442-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. vasario 13–14 d. (2008 m. vasario 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Strateginiais, politiniais ir ekonominiais sumetimais, EESRK aiškiai pasisako už Europos nepriklausomą galimybę naudotis kosmosu. Todėl jis pritaria politikos priemonėms, išdėstytoms 2007 m. balandžio – gegužės mėn. Kosmoso reikalų tarybos, Komisijos ir EKA (*) dokumentuose.

1.2 Europos kosmoso politika turėtų būti siekiama taikių tikslų, įskaitant kolektyvinio saugumo užtikrinimą.

1.3 EESRK mano, kad Europos kosmoso veikla, nepaisant to, ar ji būtų vykdoma nacionaliniu, ES ar EKA lygiu, atneš apčiuopiamos naudos įvairiose srityse, pvz., mokslinių tyrimų, infrastruktūros sukūrimo ir duomenų teikimo ir daugelyje ekonominių taikomųjų programų, integravus kosmines ir antžemines sistemas.

1.4 EKA koncepcija davė gerų rezultatų. Jos susiejimas su Komisijos veikla turi atskleisti ir atskleis papildomą potencialą. Tam reikia sukurti Komisijos ir EKA bendradarbiavimo metodus, nustatyti atsakomybės ribas ir sukurti išlaidų paskirstymo schemą.

1.5 Raida pasaulyje – JAV, Rusija, Japonija, Kinija, Indija, kurios yra kosminės erdvės valstybės, – verčia Europą imtis veiksmų kaip konkurentei ir partnerei kosmoso srityje. Tam reikia skubiai parengti konkrečias programas taikant sprendimų priėmimo tvarką, kuri neatsilikytų nuo kitų pasaulio veikėjų sprendimų priėmimo proceso.

1.6 Kartu spartesnis ir suderintas sprendimų priėmimo procesas sudarytų geresnes galimybes suformuoti, o vėliau įgyvendinti uždavinius, atitinkančius vartotojų poreikius.

1.7 GALILEO ir GMES – pagrindinės Europos programos. GALILEO programos turėtų būti įgyvendintos nedelsiant.

1.8 „Kosmoso“ įtraukimas į FP7 ir Bendrijos politiką turi lemti integralų visų suinteresuotų generalinių direktoratų

požiūrį. Toks platesnis strateginis Komisijos mąstymas bus naudingas nacionalinio lygmens integraciniams požiūriams, kurių dažnai trūksta. Pageidautina, kad veiksmai šioje srityje būtų suderinti.

1.9 Visos valstybės narės, įskaitant mažesnes ir naujas valstybes nares, turi pasinaudoti Europos kosmoso politikos teikiama nauda sudarant pakankamai geras galimybes mokslinei kompetencijai ir kokybiškiems pramoniniams pajėgumams visoje Europoje tiek pirminiuose, tiek antriniuose sektoriuose.

1.10 „Pagrįstos grąžos“ EKA pramonės politikoje (?) visos valstybės susigrąžina savąsias investicijas akcijų pasirašymo ir nuolaidų būdu. Dėl to vyriausybių, EKA, privačių įmonių ir mokslinių tyrimų institutų santykiai atspindi tvirtą struktūrą.

1.11 Iki šiol „pagrįstos grąžos“ principas davė gerų rezultatų vystant Europos pajėgumus kosmoso srityje. Tačiau vis labiau bręstanti kosmoso rinka pareikalauja daugiau lankstumo, kadangi nustatyti santykių modeliai paprastai neskatina pramonės inovacijų. Dėl paklausos rinkoje, vartotojų poreikių ir paslaugų vystymosi, manoma, visų pirma MVĮ turi tinkamai reaguoti į naujus Europos kosmoso politikos reikalavimus ir galimybes.

1.12 Kita vertus, atsižvelgiant į didelius EKA skirtų įnašų skirtumus, staigus nustatytų procedūrų ir santykių pakeitimas gali lemti priešingus rezultatus.

1.13 „Todėl EESRK pritaria atvirai ir skaidriai analizei bei dialogui apie pageidaujamas Europos veiklos rezultatus per dešimties metų laikotarpį, kurios tikslai ir atitinkamos institucinės priemonės, susijusios su EKA, Komisija ir valstybėmis narėmis, yra būtinos bendram suderintam Europos uždaviniui įgyvendinti. Be kita ko, dialogo metu turėtų būti kalbama apie EKA finansavimo tvarką, vidutinio dydžio įmonių skiriamą dinamišką įnašą ir aukščiausio lygio konkurencijos išsaugojimą.“

(?) EKA vykdo savarankišką pramonės politiką. Jos forma ir turinys neturėtų būti painiojamas su Komisijos sektoriais paremta pramonės politika.

(*) Europos kosmoso agentūra.

1.14 Šiuo požiūriu Komisijos atsakomybė už taikomąsias programas ir vartotojų poreikių skatinimą yra lemiamą. EESRK įsitikinęs, kad Komisija užtikrins atvirų diskusijų organizavimą ir privataus sektoriaus, pirmiausia MVI, dalyvavimą.

1.15 EESRK pritaria Tarybai dėl kosmoso svarbos gynybai ir saugumui. Reikėtų paskatinti rengti planus dėl būsimų sistemų, kurios suburtų Europos valstybes.

1.16 Kadangi ribos tarp civilinių ir karinių taikomųjų programų nyksta, reikėtų visapusiškai išnaudoti ir vadinamąsias dvejojo taikymo priemones.

1.17 Galiausiai, komunikacija turi lemiamą svarbą. EESRK mano, kad turėtų būti geriau informuojama apie kosmoso naudą kasdieniam gyvenimui.

1.18 Tikslinė informacija apie Europos kosmoso politiką turėtų skatinti jaunimą imtis iniciatyvų šiame sektoriuje ir apskritai jis turėtų tapti jaunimui patrauklesnis siekti mokslinio ir (arba) techninio išsilavinimo.

2. Naujas požiūris į Europos kosmoso politiką

2.1 Praėjusių dešimtmetį Europos institucijos ir nacionalinės darbo grupės vis daugiau dėmesio skyrė diskusijoms dėl naujų priemonių būsimos Europos kosmoso politikos srityje.

2.2 2007 m. balandžio mėn. Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su EKA⁽³⁾, paskelbė komunikatą dėl kosmoso politikos⁽⁴⁾, lydimąjį poveikio įvertinimą ir plačią EKA, Komisijos ir valstybių narių veiksmų programą.

2.3 2007 m. gegužės 22 d. Kosmoso taryba⁽⁵⁾, Komisijos komunikato pagrindu, priėmė rezoliuciją dėl Europos kosmoso politikos.

2.4 Ši išaugusi susidomėjimą, kurį iliustruoja minėti dokumentai, skatina įvairūs pasaulio įvykiai ir Europos strateginiai tikslai:

- kosmoso paslaugų naudojimo visiems galimiems klausimams spręsti potencialas, taip pat jų kaip priemonės taikymas įvairioms Europos politikos sritims, pvz., aplinkos apsaugos, saugumo, transporto, mokslinių tyrimų, pagalbos plėtrai, sanglaudos sritims, ir švietimo, mokslinių tyrimų sritims;
- nuolatinė būtinybė Europai turėti nepriklausomą galimybę naudotis kosmosu, o tai yra privaloma išankstinė Europos kosmoso politikos sąlyga;

⁽³⁾ Kosmoso taryba (Jungtinė kosmoso taryba) – Konkurencingumo tarybos ir tarpvyriausybės Kosmoso tarybos darinys, skirtas priimti sprendimus EKA politikos klausimais.

⁽⁴⁾ COM(2007) 212 galutinis.

⁽⁵⁾ EKA (Europos kosmoso agentūra) yra visiškai nepriklausoma organizacija. Šiuo metu jai priklauso 17 narių. Ne visos EKA narės yra ES valstybės narės ir ne visos ES valstybės narės yra EKA narės. EKA bendrai finansuoja valstybės narės, suskirstytos į „privalomą programą“ ir pasi- renkamas programas.

— augantis (naujai atsirandančių) pasaulio veikėjų šioje srityje skaičius ir poreikis, kad Europa būtų visavertė veikėja – tiek partnerė, tiek konkurentė;

— kosmosas – naujovių, pramonės konkurencingumo ir ekonomikos augimo šaltinis;

— mokslinės infrastruktūros stiprinimas; žiniomis pagrįsta visuomenė ir Lisabonos tikslai;

— būtinumas Europos mokslinius tyrimus susieti su taikomosiomis programomis;

— kosmoso technologijų indėlis į antžemines technologijas ir taikomąsias programas, jų pagalbiniu vaidmuo šiose srityse;

— kosmoso reikšmė Europos gynybai ir saugumui;

— nykstančios ribos tarp kosmoso technologijų civilinių ir karinių taikomųjų programų;

— suvokimas, kad atskirai valstybės narės nepajėgios patenkinti būtinus patikimos kosmoso politikos reikalavimus; ir todėl

— būtina aiškiai apibrėžti Europos institucijų ir organizacijų uždavinius ir įgaliojimus kosmoso srityje.

2.5 2003 m. ir 2004 m. Europos Komisija pateikė žaliąją ir baltąją knygas dėl kosmoso politikos. Abiejose knygose išryškėjo būsimos kosmoso politikos metmenys. Jose yra daug elementų (kai kurie iš jų plataus užmojo), kurie buvo nustatyti pirmiau minėtame komunikate.

2.6 Savo gegužės 22 d. rezoliucijoje Taryba patvirtino, kad kosmoso sektorius „yra strateginis turtas, didinantis Europos nepriklausomumą, saugumą ir klestėjimą bei jos vaidmenį pasaulyje“. Pagrindinis klausimas – Europos bendradarbiavimo, siekiant teikti piliečiams naudingas kosmoso paslaugas, stiprinimas. Taryba kosmoso politiką susiejo su Lisabonos strategija ir pabrėžė jos aktualumą bendrai užsienio ir saugumo politikai.

2.7 Tarybos rezoliucijoje pabrėžiamas tikslas sukurti Europos mokslinių tyrimų erdvę ir dar kartą patvirtinamas EKA ir Komisijos bendradarbiavimas, kuris skatins Europos programų veiksmingumą, didesnę jų finansavimą ir didesnę technologijų ir jų taikymo sanglaudą. EKA ir Komisijos santykiai bus plėtojami konkrečios patirties pagrindu. Vis dėlto lieka neatsakytas klausimas, kaip bus bendrai finansuojama esama pagrindinė infrastruktūra (Kourou, Darmštatas).

2.8 Pagrindinis klausimas – EKA ir Komisijos bendradarbiavimas ir jų darbo pasidalijimas. EKA atlieka vadovaujamojo vaidmenį tyrimų ir technologijų srityse, o Komisija bus atsakinga už taikomąsias programas, susijusias su jos politikos sritimis: transportu, aplinkos apsauga, saugumu, santykiais su trečiosiomis šalimis, taip pat nevyriausybinių vartotojų poreikių nustatymu siekiant geresnių paslaugų.

2.9 Viešojo sektoriaus programų ekonominis veiksmingumas padės didinti privačių pramonės ir prekybos įmonių konkurencingumą. Ypač svarbios MVĮ ir tiekimo pramonė. Taryba kartu pripažįsta EKA pramonės politiką, visų pirma jos „pagrįstos grąžos“ principą, kaip priemonę investicijoms skatinti ir Europos konkurencingumui didinti.

2.10 Praėjusio gegužės mėn. rezoliucija neabejotinai pradedamas naujas etapas, kurį su džiaugsmu sutiko pagrindiniai subjektai ⁽⁶⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kosmoso pasaulis keičiasi greitai. Praėjusių dešimtmetį EESRK teigiamai sutiko Komisijos žaliąją ir baltąją knygas dėl kosmoso politikos ⁽⁷⁾. EESRK dar kartą tvirtai pritaria naujiesiems praėjusio gegužės mėnesio Tarybos, Komisijos ir EKA žingsniams. Simboliška, kad proveržiai dėl kosmoso politikos vyksta 21-ojo šimtmečio pradžioje. Prasideda nauja era.

3.2 Pasaulinėms kosmoso vystymosi tendencijoms būdingas didėjantis strateginis ir technologinis poveikis.

3.2.1 Kosmoso politika neabejotinai tampa svarbesnė, o gal net nepakeičiama įgyvendinant su žeme susijusius tikslus, kitaip sakant, kosmoso taikomosios programos yra gyvybiškai svarbios ekonominiams ir visuomeniniams tikslams realizuoti siekiant integruotos Europos.

3.2.2 Mokslo ir tyrimų sektorių pažanga astronomijos ir planetų mokslinių tyrimų srityse yra akivaizdi. EKA naudojami esamais tinklais. Ji prisideda tikslinėms programoms ir kolegų vertinimais. Skirtingai nei mokslo pasaulio atveju, karinio sektoriaus pagrindas tebėra nacionalinis.

3.2.3 Strateginiu požiūriu Europa turi išsaugoti savo nepriklausomumą JAV, Rusijos, o kuo toliau, tuo labiau ir Kinijos, Indijos bei kitų kosminės erdvės valstybių atžvilgiu, kurios kartu yra konkurentės ir partnerės kosmoso srityje. Bendresne prasme, Europos padėtis pasaulyje turėtų būti bet kurios kosmoso politikos išeities tašku.

3.3 2007 m. gegužės 22 d. Kosmoso tarybos rezoliucija ir lydintieji dokumentai, pvz., 2007 m. Komisijos komunikatas, jo poveikio įvertinimas, EKA generalinio direktoriaus pareiškimas

⁽⁶⁾ Reikėtų paminėti šias Europos Komisijos ir EKA pranešimų spaudai, susijusių su gegužės 22 d. Kosmoso tarybos rezultatais, antraštes: „Kosmoso taryba su džiaugsmu sutinka istorinę kosmoso politiką“ ir „Europos kosmoso politika šiandien tampa realybe“.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato „Europos erdvėlaivių pramonė: pasaulinį iššūkį pasitinkant“, (pranešėjas Sepi), OL C 95, 1998 3 30, p. 11.

EESRK nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Europos erdvės politikos, pranešėjas Buffetaut, OL C 220, 2003 9 16, p. 19.

EESRK nuomonė dėl Baltosios knygos dėl Europos erdvės politikos įgyvendinimo veiksmų plano, pranešėjas Buffetaut, OL C 112, 2004 4 30, p. 9.

ir bendrosios Europos programos, apimančios EKA, Komisiją ir valstybes nares, preliminarūs elementai – tai didelis žingsnis į priekį, jei turėsime omenyje, kad:

— iš pradžių vidaus rinkos taisyklės nebuvo taikomos kosmosui, iš dalies dėl nacionalinių strateginių koncepcijų, programų ir karinių poreikių;

— buvo įvairių nacionalinių interesų, finansinių išsipareigojimų, technologinių tikslų ir pramoninės veiklos esminių skirtumų;

— todėl neretai vyrauja pavieniai nacionaliniai pramoniniai modeliai.

3.4 EKA ir Europos Sąjungos 2003 m. bendroju susitarimu ⁽⁸⁾ buvo padėtas ES ir EKA konverguojančio planavimo ir veiksmų pagrindas. Dabar Taryba formuoja visuotinį požiūrį, kurio tikslas – geresnis atskirų projektų koordinavimas ir jų veiksmingumo didinimas, nesvarbu, ar tai būtų nacionaliniai, tarpvyriausybini, ar Europos projektai.

3.5 EESRK nuomone, be kita ko, svarbios sudėtinės dalys yra didėjantis konsensusas ir bendra valstybėms narėms vizija; Komisijos ir EKA bendradarbiavimo patvirtinimas ir atsakomybės tarp šių dviejų institucijų paskirstymas, sukuriant pagrindą didesniai ES finansavimui; geresnis mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir taikomųjų programų suderinimas, o svarbiausia – akivaizdus ketinimas vartotojų norus išskelti į pirmą vietą; valstybinio ir privataus sektorių partnerystė; ir GALILEO ir GMES ⁽⁹⁾ prioritetai, atsižvelgiant į Europos kosmoso politiką.

3.6 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad numatyti veiksmai – tai ilgas procesas, kuris dar nėra pasiekęs savo galutinio etapo. Dar reikia parengti konkrečius projektus ir numatyti finansavimą.

3.7 Visas 2005 m. EKA, EUMETSAT ir valstybių narių kosmoso veiklos biudžetas siekė 4,8 mlrd. EUR. (išskyrus EK) ⁽¹⁰⁾. EK, pasitelkdama FP7 programą, skirs daugiau nei garantuoti 1,4 mlrd. EUR (2007–2013 m.) kosmoso taikomoms programoms ir veiklai. Viso pasaulio biudžetai kosmosui siekia 50 mlrd. EUR. JAV biudžetas siekia maždaug 40 mlrd. EUR, iš kurių daugiau nei 50 proc. yra karinės lėšos. Be to, Amerikos išlaidos reguliuojamos bendra visos Amerikos koncepcija, kuri daro poveikį įvairių institucijų ir įmonių tarpusavio bendradarbiavimui ⁽¹¹⁾. Svarbiausia, kad JAV – tai uždara rinka, kuri yra pakankamai didelė remti JAV kosmoso pramonę, kad šiai nebūtina sėkmingai konkuruoti tarptautinėje komercinėje rinkoje.

⁽⁸⁾ EK ir EKA 2003 m. spalio mėn. bendroju susitarimu nustatė darbo metodą ir glaudesnius EKA ir Komisijos santykius.

⁽⁹⁾ Pasaulinis aplinkos ir saugumo stebėjimas.

⁽¹⁰⁾ EKA – 2 485 mln. EUR, EUMETSAT – 330 mln. EUR, valstybių narių (Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Ispanijos) – 1 190 mln. EUR (civilinės) ir 790 mln. EUR (karinės).

⁽¹¹⁾ Kita vertus, Amerikos bendros koncepcijos ir centrinės organizacijos veiksmingumas neturi būti pervertinamas. Pavienės valstijos ir įmonės, turinčios savo atstovus Kongreso Rūmuose, lobistus ir tinklus, daro įtaką sutarčių ir tikslų modeliams. NASA taip pat slegia biurokratija ir jos monopolinė padėtis.

3.8 Europos kosmoso veikla – tai Europos (tarpviešybių arba Bendrijos) ir nacionalinių programų visuma. EKA veikla yra platesnė nei tiesiog projektų koordinavimas ir jau yra davusi ypač gerų rezultatų; EKA – mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos agentūra, sėkmingai kurianti dideles infrastruktūras Europos lygmeniu. Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat – EKA priklausantys stambūs Europos operatoriai kosmoso srityje. Be šių programų, kai kurios valstybės narės turi savo programas, kurios remiasi nacionalinėmis politinėmis ir technologinėmis tradicijomis ir tikslais, taigi ir nacionaliniais pajėgumais, tinklais ir taikomosiomis programomis. Europos modelį sudaro sudėtinga bendrų ir nacionalinių programų sistema.

3.9 Tikėtina, kad naujosios valstybės narės įstos į EKA ir jos narių skaičius nuo 17 padidės iki 22 ⁽¹²⁾. Naudą gali atnešti ir dabartinė mokslinė kompetencija, ir galimas ekonominių branduolių sustiprinimas.

3.10 Visiškai įmanoma, kad nacionalinės ir EKA programos sutaps. Su gynyba susiję projektai kol kas ir toliau daugiausia nacionalinio lygmens. Kadangi nyksta ribos tarp kariniams ir civiliniams tikslams skirtų technologijų, gali atsirasti prielaidų neveiksmingai veiklai. Naujasis visuotinis požiūris gali padėti plėtoti konvergenciją.

3.11 Biudžetai yra susiję su infrastruktūra ir duomenų rinkimu. Kuo geresni santykiai su verslo ir rinkos jėgomis, tuo platesnis taikomųjų programų ir paslaugų daugybinės naudos poveikis. Šia prasme geras pavyzdys – EUMETSAT (meteorologinių palydovų operatorius). Jis gali būti labai geru pavyzdžiu kitiems sektoriams.

3.12 Turint omenyje biudžetinius suvaržymus, Europa išmintingai elgiasi sutelkdama dėmesį į prioritetus ir būdama visiškai atvira tarptautiniam bendradarbiavimui. Tarptautiniam bendradarbiavimui būdinga didelė papildoma nauda, kurios multiplikatoriaus poveikis kartais būna išpūdingas. Tačiau norint, kad Europa taptų lygiaverte trečiųjų šalių partnere, be prioritetų, jos pajėgumai taip pat turėtų atitikti reikiamo lygio bazinius reikalavimus. Pageidautina, kad dėl šių reikalavimų būtų bendrai susitarta ir į juos būtų pakankamai investuota.

3.13 Neseniai paskelbtoje nuomonėje EESRK visiškai pritaria GALILEO – Europos globalios navigacijos projektui ⁽¹³⁾. Programa GALILEO įvairiausių sričių civilinėms taikomosioms programoms užtikrins tikslesnį laiko skaičiavimą, atsižvelgiant į vietą ir laiko skaičiavimą viso pasaulio mastu. Ši sistema lyginama su esama Amerikos GPS, tačiau ji ją taip pat papildys.

⁽¹²⁾ Įskaitant dvi ne ES valstybes – Šveicariją ir Norvegiją.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl palydovinės navigacijos taikomųjų (pranešėjas Buffetaut), CESE 989/2007 (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje). Šioje nuomonėje taip pat aptariama daug įvairių aspektų, kurie, EESRK nuomone, turėjo būti nagrinėjami žaliojoje knygoje.

3.13.1 Projektas GALILEO įtvirtins Europos kaip nepriklausomos veikėjos kosmoso srityje poziciją.

3.13.2 Tai, verslo požiūriu, netenkina pirminio sektoriaus. EESRK pritaria Tarybos sprendimui finansuoti GALILEO ir apibrėžti programas. Šios programos turėtų būti įgyvendintos nedelsiant, kad būtų sudarytos palankios sąlygos antriniam sektoriui ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Be kliūčių, išskylančių perspektyviai viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei, kuri yra ir šiaip sudėtinga, yra daug kitų atvirų klausimų, kuriuos būtina skubiai spręsti užtikrinant veiksmingą privačių partnerių dalyvavimą.

3.14 Be šiuo metu teikiamų paslaugų, GMES papildomai teiks su žemės stebėjimu susijusių suderintų paslaugų paketą, be kurių vis sunkiau išsiversti. Tai „padės Europai geriau stebėti ir vertinti aplinką bei užtikrinti saugumą“ ⁽¹⁵⁾. Dinamiškos pasaulio vystymosi tendencijos rodo, kaip labai reikalingos naujos priemonės, norint imtis naujų iššūkių aplinkos, klimato kaitos, sveikatos, asmeninio ir kolektyvinio saugumo srityse.

3.14.1 Šie iššūkiai susiję su labai plačiu įvairių sričių spektru: pradedant stichinėmis nelaimėmis ir krizėmis ir baigiant klimato kaitos veiksniais, pvz., dujų išmetimu, oro tarša, civiline sauga ir sienų kontrole.

3.14.2 Atitinkamos taikomosios šios srities programos yra susijusios su vartotojais, kurie priklauso pačioms įvairiausioms bendruomenėms, kurios atstovauja politikams, viešosioms paslaugoms, įmonėms ir piliečiams, o tai rodo būtinybę geriau koordinuoti EKA, Komisijos ir valstybių narių veiklą ir poreikį EK rinkti informaciją apie poreikius.

3.14.3 GMES paslaugos bus naudingos rengiant ir įgyvendinant įvairias ES politikos priemones. Turint omenyje numatomą GMES sistemos papildomą naudą ir siekiant paremti ES politiką, biudžete (2009 m.) turės būti numatytas paslaugų ir kosmoso taikomųjų programų veiklos finansavimas.

3.14.4 Be to, tokios GMES infrastruktūros atveju vyriausybė yra atsakinga už patikimą ir tvarų duomenų rinkimą. Todėl reikia sukurti sąlygas, tinkamas dalyvauti privačiam verslui.

3.15 GALILEO, GMES ir kitos programos rodo, kad kosmoso politika pradeda funkcionuoti ir remti šiuo metu vykdomą technologinę veiklą ir taikomąsias programas, o tai padės taikyti naujus analizės, prognozavimo ir visuomenės klausimų sprendimo metodus.

⁽¹⁴⁾ Tuo požiūriu nauja vystymosi tendencija yra ta, kad Europos antrinės pramonės sektorius savo planus sieja su „Galileo paslaugomis“ ir „Europos nuotolinio aptikimo bendrovių asociacija (EARSC)“.

⁽¹⁵⁾ Komunikatas dėl Europos kosmoso politikos, p. 6.

3.16 Svarbu, kad visos valstybės narės, įskaitant mažesnes ir naujas valstybes nares, turėtų naudoti iš Europos kosmoso politikos. Visų valstybių narių įsipareigojimai taip pat yra svarbūs visai Europos Sąjungai.

3.17 Naujosios valstybės narės tikrai turės naudoti iš taikomųjų programų. Be to, joms reikėtų sudaryti galimybes pritaikyti savo turimą mokslinę kompetenciją ir aukštos kvalifikacijos pramoninius gebėjimus, kad sustiprintų savo galimybes.

4. Valdymas

4.1 Kosmoso taryba 2004 m. lapkričio mėn. pirmą kartą susirinko aptarti ir paskatinti Europos konvergenciją ir Europos programas. EESRK tikisi ir mano, kad gairės, kurias Taryba pateikė praėjusį gegužės mėn., sukuria sąlygas kosmoso politikai, atitinkančiai Europos siekius.

4.2 Norint užtikrinti pažangą visada būtina tobulinti institucines nuostatas. Šiuo požiūriu EESRK džiaugiasi, kad Taryba ir Komisija vis aktyviau dalyvauja kosmoso reikaluose, taip pat numatytu gerai apibrėžtu EKA ir Komisijos bendradarbiavimu ir atsakomybės pasidalijimu.

4.3 Kosmoso taryba kuria reikiamą platformą diskusijoms dėl tarpvyriausybinių ir Bendrijos principų, kuriuos reikės veiksmingai sujungti.

4.4 „Kosmoso“ klausimo įtraukimas į Bendrijos politiką ir FP7, numatant specialų skyrių „Kosmoso politika“, turėtų būti matomas sąmoningai įtraukiant visus atitinkamus generalinius direktoratus. Be to, toks būtinas dalyvavimas išplės strateginio mąstymo pagrindą. Šiuo požiūriu aišku padėtų į naująją Sutartį įtraukus konkrečią ES kompetenciją kosmoso srityje.

4.5 Teisėtvarakai, kuri dažnai užmirštama, būtinas specialus dėmesys. Kalbant apie vieną atskirą valstybę, kaip, pvz., JAV, egzistuojanti teisėtvaraka – tai įprastinė, konkrečiai veiklai skirta sistema ir lydymasis reglamentavimas. Visiškai kitaip yra sudėtingomis Europos sąlygomis – EKA, Komisijos, suverenių valstybių narių atveju – nėra gerai struktūrizuotos teisėtvarakos ir tai lemia priešingus rezultatus. Turint omenyje su kosmosu susijusios veiklos išplėtimą ES, be darnios ir logiškos teisinės (institucinės) sistemos išsiversti apskritai neįmanoma.

4.6 Komisijos atsakomybė už taikomąsias programas ir įvairių generalinių direktoratų dalyvavimą turės teigiamą įtaką diskusijoms ir bendradarbiavimui su privačiu sektoriumi. Ji atvers naujus kelius su vartotojais susijusiems projektams.

4.7 Reikėtų paminėti vieną konkretų aspektą – naujosios Sutarties nuostatą dėl ryšio tarp aukštojo atstovo Tarybos užsienio reikalams ir Komisijos pirmininko pavaduotojų postų, kurie bus sujungti į vieną.

4.8 Vienas iš Europos kosmoso politikos motyvų yra tas, kad strateginis Komisijos mąstymas taip pat pasitarnaus integraliam požiūriui nacionaliniu lygmeniu, kurio dažnai trūksta. Dalyvaujant Komisijos generaliniai direktoratai taip pat skatins tinklus, kurių (potencialūs) vartotojai dirba nacionalinėse administracijose.

4.9 Dėl tos pačios priežasties GMES programos biuro, atsakingo už koordinavimą, įkūrimas įmonių generaliniame direktorate yra itin sveikintinas.

4.10 Dalyvaujant Komisija kosmoso politikai užtikrina vietą tarp kitų Bendrijos politikos sričių. Tai padės pagerinti „kosmoso“ teikiamos naudos įvaizdį tarp piliečių.

4.11 Iki šiol „kosmoso“ pasaulis buvo pernelyg izoliuotas ir netinkamai nušviečiamas. Veiksmingame Komisijos ir Tarybos informacijos sklaidos procese turėtų būti atkreipiamas dėmesys į „kosmoso“ pasekmes visuomenei. Tikslinė informacija turėtų apimti ir teigiamas paskatas jaunimui imtis veiksmų kosmoso srityje ir apskritai paskatų įgyti mokslinį ir (arba) techninį išsilavinimą.

4.12 EESRK pabrėžia, koks svarbus yra nuolatinis visiškai skaidrus vertinimas ir teisingas įgyvendinimas. Dėl sudėtingų ES mokslinių tyrimų centrų, valdžios institucijų ir valstybių narių ir privataus verslo santykių ir dėl sudėtingų finansinių ir organizacinių priemonių būtina stebėseną. Dinamiškos tarpusavio sąveikos sąlygomis veiksminga stebėseną leis atsirasti skaidrumui ir greičiausiai supaprastinimui bei susiformuoti naujoms nuomonėms ir projektams bei jų finansavimui.

5. Pagrįsta grąža ir privatus sektorius

5.1 „Pagrįstos grąžos“ principą paaiškina valstybių narių strateginės koncepcijos ir programos, konkretūs nacionaliniai santykiai su privačiomis įmonėmis, tarpvyriausybinius bendradarbiavimas ES ir už jos ribų ir su technologijomis susijusi EKA kaip tarpvyriausybinių agentūra: visos valstybės susigrąžina savo investicijas į EKA veiklą, vadovaudamosi jų pramonės šakoje sudarytomis sutartimis, taikydamos sudėtingus akcijų pasirašymo ir nuolaidų modelius. Esant tokioms faktinėms sąlygoms, EKA pramonės politika yra sėkminga.

5.2 Taigi vyriausybų, mokslinių tyrimų institutų, EKA ir privačių įmonių santykiai atspindi gilią šaknis turinčius modelius ir dėl tos priežasties, kad kosminė erdvė yra ribota ir labai specializuota rinka.

5.3 Reikia atsižvelgti į lemiamas tendencijas:

— būtinybę sustiprinti Europos dalyvavimą pasaulyje;

— „visatos“ naudojimą pilietiniams poreikiams tenkinti ir taikiems tikslams, įskaitant kolektyvinį saugumą;

- ES ir Komisijos politinį ir finansinį dalyvavimą įvairiose srityse;
- didesnį dėmesį taikymui ir vartotojų poreikiams, pereinant nuo technologijų skatinamojo poveikio prie rinkos skatinamojo poveikio;
- privataus verslo vaidmens pasikeitimą.

5.4 Taryba remia tolesnį „pagrįstos gražos“ principo taikymą EKA atveju. Šiuo atžvilgiu EKA ir valstybių narių interesai nesutampa visais aspektais. Reikia pažymėti, kad „pagrįstos gražos“ principas pakito dėl lankstesnio nei anksčiau įprasto požiūrio ir yra palaipsniui modernizuojamas. EESRK nuomone, šis principas turėtų būti pakankamai lankstus, kad (vis dar) valstybių pagrindu veikiančios aukštos kvalifikacijos vidutinio dydžio įmonės galėtų deramai dalyvauti.

5.5 Tuo atveju, kai dalyvauja ir finansuoja Komisija, pirmenybė teikiama ES taisyklėms, t. y. konkurencijos politikai ir viešųjų pirkimų taisyklėms. EESRK džiaugiasi, kad Taryba kreipėsi į Komisiją prašydama sukurti tinkamus instrumentus ir finansavimo taisykles Bendrijos priemonėms kosmoso srityje, kuriomis būtų atsižvelgta į kosmoso sektoriaus ypatumus ir sudaromos sąlygos sukurti suderintą valstybių narių pramonės struktūrą kosmoso srityje.

5.6 Svarbus klausimas – MVĮ vaidmuo vystant paslaugas. Būtina atskirti dideles, dažnai tarptautiniu mastu veikiančias įmones, ir daugybę specialių, dažniausiai šalyje įsikūrusių veikiančių vidutinio dydžio įmonių, ieškančių galimybių Europos erdvėje. MVĮ konsorciui kosmoso srityje būtina parama.

5.6.1 Tačiau bet kuriuo atveju specialių vidutinio dydžio įmonių vaidmuo auga ⁽¹⁶⁾. Taip tikriausiai bus ir toliau šiame sektoriuje dėl dėmesio, sutelkto į rinkos skatinamąjį poveikį ir vartotojų poreikius, ir dėl dinamiško mažesnių įmonių įtraukimo į paslaugų vystymą. Veiklos planavimas ir projektai, bendradarbiaujant su vidutinėmis įmonėmis, taps įprastesniu reiškiniumi.

5.6.2 Iki šiol kosmoso politika buvo gerokai atskirta nuo kitų ekonomikos sričių. Akcentų perkėlimas, horizontalusis požiūris ir EKA bei Komisijos bendradarbiavimas padės sujungti technologijas, viešąsias investicijas ir privatų verslą. Programos EUMETSAT patirtis veiklos paslaugų kūrimo srityje gali būti praktiškai naudinga GMES programai.

5.6.3 Kalbant apie palydovinio verslo planavimą, rinkodara ir komercializavimas gali duoti naudingos patirties. Bus kuriami tinklai su vidutinėmis įmonėmis.

⁽¹⁶⁾ Apie tai žr. EESRK nuomonę dėl Vertės ir tiekimo grandinės vystymosi Europos ir pasaulio kontekste (Pranešėjas van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Kosmoso ir antžeminės sistemos turėtų būti integruotos, kaip numatyta GMES atveju. Intelektualiųjų jutiklių tinklai gali būti vystomi toliau.

5.8 Įtraukiant pramonę būtina tiksliai apibrėžti ES paklausą. Didelis dėmesys paslaugoms ir vartotojų poreikiams be mokslinių tyrimų, duomenų rinkimo ir infrastruktūros reiškia nuolatinių, labai tikslų mokslo ir jo taikymo visoje Europoje derinimą ⁽¹⁷⁾.

5.9 Tačiau, kaip jau buvo pirmiau minėta, taikomosioms programoms reikalinga atitinkamų technologijų plėtra. EKTP (angl. ESTP) ⁽¹⁸⁾ – viena iš platformų, suburiančių mokslo ir pramonės subjektus, yra labai daug vilčių teikianti platforma pageidaujamos technologijoms nustatyti. Planuojama nustatyti ilgalaikę Strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę. EKTP taip pat gali užtikrinti ryšius su kitomis pramonės sritimis.

5.10 Iki šiol „pagrįstos gražos“ principas davė gerų rezultatų vystant Europos pajėgumus kosmoso srityje. Tačiau vis labiau bręstanti kosmoso rinka pareikalauja daugiau lankstumo, kadangi nustatyti santykių modeliai paprastai neskatina pramonės inovacijų. Dėl paklausos rinkoje, vartotojų poreikių ir paslaugų vystymosi, manoma, visų pirma MVĮ turi tinkamai reaguoti į naujus Europos kosmoso politikos reikalavimus ir galimybes.

5.10.1 Šia prasme taip pat reikia atsižvelgti į didelius EKA skirtų nacionalinių įnašų skirtumus, visų pirma naujųjų valstybių narių ir mažesnių valstybių bei ES nepriklausančių (EKA) šalių atveju.

5.11 Todėl EESRK pritaria atvirai ir skaidriai analizei bei dialogui apie pageidaujamus Europos veiklos rezultatus per dešimties metų laikotarpį, kad būtų išsaugota ir pagerėtų jos padėtis pasaulyje: kurios tikslai ir atitinkamos institucinės priemonės, susijusios su EKA, Komisija ir valstybėmis narėmis, yra būtinos bendram suderintam Europos uždaviniui įgyvendinti, įskaitant dinamišką vidutinių įmonių įnašą ir aukščiausio lygio konkurencijos užtikrinimą.

5.12 Tokia analizė ir dialogas turėtų apimti ir EKA finansavimo būdą, visų pirma neprivalomų įnašų poveikį, bei klausimą, kokios galėtų būti procedūros bei tolesnė kosmoso paslaugų naudojimo integracija ES bendrojoje rinkoje. Tose srityse, kuriose dalyvaus Komisijos generaliniai direktoratai, reikia parengti specialias finansavimo taisykles ir atitinkamą lėšų paskirstymo schemą.

⁽¹⁷⁾ „...daugiau nebegalime vesti dvigubo monologo, kai pramonės įmonės ragina institucijas apibrėžti savo poreikius, o institucijos ragina pramonės įmones siūlyti paslaugas, atitinkančias jų poreikius“. Žr. 2007 m. liepos 20 d. ASD-Eurospace raštą Komisijos nariui G. Verheugenui ir J. J. Dordain (EKA).

⁽¹⁸⁾ Europos kosmoso technologijų platforma – bendra pagrindinių subjektų platforma, apimanti joje dalyvaujančias ES valstybes, EKA, Europos kosmoso pramonę (virš 100 įmonių) ir Eurospace, mokslinių tyrimų laboratorijas ir universitetus, nacionalines kosmoso agentūras ir 21 organizaciją.

5.13 Moderni sektoriais pagrįsta pramonės politika, kurią Komisija kuria įvairiems sektoriams, taip pat gali padėti, atsižvelgiant į konkrečius kosmoso ypatumus. Tarp jų yra valstybės finansuojamų technologijų ir infrastruktūros poreikis, prototipų kūrimas, tikros rinkos įvairiuose segmentuose nebuvimas ir aktyvi, vyriausybės vykdoma ir finansuojama su kosmosu susijusios pramonės politika JAV ir kitur.

5.14 Pirmiausiai būtina skubiai konkretizuoti politikų nuomonės pramonės srityje dėl Europos pramoninių užmojų.

6. Gynyba ir saugumas

6.1 Tarybos rezoliucijoje pabrėžiama kosmoso reikšmė gynybai ir saugumui. Vis dažniau diskutuojama dėl bendros Europos karinių gebėjimų strategijos.

6.2 Šios diskusijos atitinka pageidaujamą bendrosios užsienio ir saugumo politikos pažangą. EESRK pritaria laipsniškai pripažįstamai išvadai, kad saugumas daugiau neturėtų būti atskira politika – turėtų būti įvairių Europos institucijų⁽¹⁹⁾ politikos sričių derinys.

6.3 Taip pat reikėtų turėti omenyje, kad ribos tarp civilinių ir karinių taikomųjų programų nyksta. Rekomenduotina pabrėžti abipuses galimybes abiejų sektorių reikalavimų paketų atžvilgiu. Karinės sistemos gali turėti naudos iš Europos pilietinių uždavinių dėl dvejopo civilinių ir karinių taikomųjų programų naudojimo poveikio.

6.4 Šiuo metu nuosavybė, valdymas ir biudžetai saugumo srityje yra griežtai nacionalinio pobūdžio. Sinerginiai principai

įvairiose valstybėse yra reti, nors kai kurios priemonės sektoriaus gynybos srityje yra koordinuojamos Europos sistemoje. Ateityje planuojama keletas variantų – nuo „nežymaus“ Europos bendradarbiavimo iki visapusiško bendro Europos modelio.

6.5 EESRK nuomone, saugumo, technologiniai ir biudžeto sumetimais, reikėtų paskatinti planų dėl būsimų sistemų, kurios suburtų Europos valstybes, rengimą.

6.6 Nacionalinė saugumo logika turi gilią šaknis. Tačiau pradedant bendra ateities vizija, įskaitant itin įdomias pasaulines vystymosi tendencijas, būtų galima pradėti įgyvendinti konkrečius projektus, o patirtimi grindžiami rezultatai galėtų skatinti pažangą.

6.7 Siekiant išvengti nereikalingo veiklos pasikartojimo, toks planavimas galėtų apimti specializavimąsi ir darbo pasidalijimą⁽²⁰⁾. Galėtų būti rengiamos mokslinių tyrimų programos, padedančios plėtoti techninius gebėjimus.

6.8 Šiuo požiūriu EGA⁽²¹⁾, kaip vienam iš subjektų, būtų galima sudaryti sąlygas ugdyti konkrečius gebėjimus, pvz., gebėjimus apibrėžti, teikiant pasiūlymus dėl plėtros programų ir koordinuojant nacionalinių gynybos ir kosmoso agentūrų ir EKA veiklą.

6.9 Naujojoje Sutartyje taip pat iškeliamos perspektyvos plėsti Komisijos ir Tarybos iniciatyvas moksliniams tyrimams saugumo srityje skatinti, tačiau turėtų būti išvengta su tuo susijusio galimo dubliavimo ar paralelinių veiksmų.

6.10 Tokiems sprendimams reikalingas pasirengimas, Kosmoso tarybos ir Bendrosios tarybos įsipareigojimai. Naujojoje Sutartyje numatyti patobulinimai bus naudingi.

2008 m. vasario 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Šiandien kosmoso politika nėra atskira politika, o įvairių politikos rūšių, kurias vykdo valstybės narės, Kosmoso taryba, Komisija ir galų gale EKA, derinys. Tokia mišri panorama reikalauja geresnio koordinavimo, norint racionalizuoti valdymą ir išvengti veiklos persidengimo“. Žr. FRS-IAI pranešimą „Ne Europos šalių kaina palydovinių sistemų srityje“, Fondation Pour la Recherche Stratégique, Paryžius ir Istituto Affari Internazionali, Roma, 2007 m. gegužės 24 d.

⁽²⁰⁾ Pagrindą sudaro šešių valstybių susitarimas MUSIS, t. y. daugiašalė kosmoso vaizdų gavimo sistema priežiūrai, žvalgybai ir stebėjimui vykdyti.

⁽²¹⁾ Europos gynybos agentūra.